

ACT DE DONAȚIUNE*

Subsemnatul Constantin Hamangiu, consilier la Înalta Curte de Casație și director-fondator al revistei de drept „Pandectele Române”, urmărind încă de mult timp îndeplinirea unei vechi dorințe, a unui adevărat ideal, sunt fericit că pot înfăptui astăzi acest frumos vis al tinereții și al întregii mele vieți: înființarea unui însemnat premiu literar, artistic și juridic pentru stimularea și încurajarea celor mai superioare manifestațiuni ale minții și sufletului românesc.

În acest scop, dăruiesc Academiei Române suma de cinci milioane lei înscrisuri funciare rurale 5%, fruct al economiilor mele, al vieții mele modeste ce am dus și al unei munci juridice fără preget de aproape 30 de ani. Fac acest dar din toată inima și cu cea mai curată bucurie și mulțumire sufletească, în scopul unic de a îndemna, după pilda așa de înaltă și rodnică a înaintemergătorilor noștri, activitatea intelectuală de la noi, sub principalele ei forme de manifestare. Căci este din ce în ce mai luminos adevărul că dreptul la viață al unui popor se măsoară cu gradul lui de civilizație și cultură, iar acestea din urmă se măsoară cu valoarea creațiunilor lui spirituale.

Cuvântul autorizat și înțelept al Academiei Române, rostit de personalitățile cele mai proeminente ale culturii noastre, va ști mai bine și mai sigur să distingă oamenii și opera care poartă pecetea nobleței unui neam. În credința acestei nevoi de distincțiune a acelor într-adevăr aleși aducem prinosul râvnei noastre spre mai bine și spre mai înalt, în chipul mai jos arătat:

Din venitul de 250 000 lei anual, al acestei sume de cinci milioane, se va prevala de Academia Română în fiecare an câte 50 000 lei pentru acoperirea taxelor ei statutare, iar din suma de 200 000 lei ce rămâne, se va înființa un premiu anual, indivizibil, care se va acorda în timpul și în condițiunile indicate mai jos.

I. În cel dintâi an, premiul de 200 000 lei (două sute mii lei) se va acorda celui mai de seamă roman, de preferință cu subiect din viața românească, din acele scrise și publicate în ultimii ani ce precedează decernarea premiului. Autorul poate face parte din orice școală literară, dar tendința romanului să fie de o superioară înălțime morală și sufletească și scris în cea mai curată și mai frumoasă limbă românească.

II. În cel de al 2-lea an, premiul de 200 000 lei (două sute mii lei) se va acorda celei mai de seamă lucrări dramatice (dramă sau comedie), sau celui mai bun volum de poezii ce se va fi scris, publicat, respectiv reprezentat, în ultimii șase ani ce precedează decernarea premiului. Aceleași observațiuni, din punct de vedere al concepției și al limbei literare ca și la premiul romanului de la no. I, cu observațiunea ca opera dramatică să nu aibă numai o valoare scenică, ci și o deosebită valoare literară. Academia Română este rugată a binevoi să intervină la Direcțiunea Teatrului Național din București pentru ca în anul premierei unei opere

* *Analele Academiei Române*. Partea administrativă și dezbaterile, seria II, tom. L. 1929-1930, p. 41-46; Academia Română, *Acte de fundațiune*, București, 1932, p. 342-358.

dramatice, drama sau comedia premiată să fie reprezentată cu ocazia deschiderii stagiunii teatrale respective, în onoarea autorului premiat.

III. În cel de al 3-lea an, premiul de 200 000 lei (două sute mii lei) se va acorda celei mai de seamă lucrări de critică literară scrisă și publicată în ultimii șase ani ce precedează decernarea premiului, operă de îndrumare și însănătoșire a creațiilor noastre intelectuale și de purificare și perfecționare a limbei românești, lucrare de critică constructivă, care să apere și să provoace curente sănătoase de propășire și înălțare a literaturii noastre.

IV. În cel de al 4-lea an, premiul de 200 000 lei (două sute mii lei) se va acorda celei mai de seamă opere de compoziție: pictură sau sculptură, ce se va fi produs și expus în ultimii șase ani ce precedează decernarea premiului. Academia Română este rugată a binevoi să intervină la Direcția Artelor din ministerul respectiv pentru a pune saloanele localului de expoziție oficială la dispoziția tuturor operilor de pictură sau sculptură ce se vor prezenta pentru concursul premiului, pentru ca ele să poată fi examinate în lumina favorabilă unei juste aprecieri.

V. În cel de al 5-lea an, premiul de 200 000 lei (două sute mii lei) se va acorda celei mai de seamă lucrări muzicale: operă și simfonie, sau altor lucrări superioare ca idee și concepție muzicală – de preferință inspirate din specificul sufletului românesc, cari se vor fi compus sau executat în ultimii șase ani ce precedează decernarea premiului. Academia Română este rugată a binevoi să intervină la Direcțiunea Societății Filarmonice de a executa opera muzicală premiată ca început de stagiune, în onoarea compozitorului premiat.

VI. În fine, în cel de al 6-lea an, premiul de 200 000 lei (două sute mii lei) se va acorda celei mai de seamă lucrări juridice de filosofie sau de doctrină a dreptului roman – de preferință cu subiect din istoria vechiului drept românesc public și privat – ce se va fi scris (dacă nu și publicat) în ultimii șase ani ce precedează decernarea premiului.

Am fixat dinadins acest interval de șase ani al premierei diferitelor specii de opere intelectuale pentru a se da un termen mai lung autorilor spre a le concepe, a le medita și a le scrie fără grabă, prezentându-le astfel Academiei Române în forma lor cea mai desăvârșită.

După trecerea primei perioade de șase ani, aceste premii se vor repeta mereu, în aceleași serii de câte șase ani, alternându-se neschimbat în ordinea, modul și condițiunile arătate mai sus.

Toate aceste premii anuale de câte 200 000 lei (două sute mii lei) fiecare se vor acorda în mod hotărât și riguros, indivizibile, cu singurele două excepțiuni de la no. 2 și 4, adică: la premiile acordate pentru lucrarea dramatică și volumul de poezii (no. 2) și pentru opera de pictură și sculptură (no. 4), când Academia Română are facultatea ca atunci când lucrarea dramatică și aceea de poezie, pe de o parte, și aceea de pictură sau sculptură, pe de altă parte, vor fi egale sau aproape de o egală valoare, să împartă aceste premii în două părți de câte 100 000 lei (una sută mii lei) fiecare, decernându-se astfel câte un premiu de câte 100 000 lei (una sută mii lei) atât unei lucrări dramatice, cât și unui volum de poezii (no. 2), unei opere de pictură cât și unei de sculptură (no. 4).

Este de la sine înțeles că dreptul de proprietate literară sau artistică (dreptul de autor) prevăzut de Legea din 28 iunie 1923 va aparține exclusiv autorilor premiați, în ceea ce privește publicarea, traducerea, reprezentarea, executarea și reproducerea sau adaptarea operelor respective.

Aș exprima dorința, pe care o supun examenului și aprecierii Academiei Române, ca premiarea să se facă din oficiu, fără obligațiunea autorilor de a concura prin depunerea operelor lor, în număr de..., la sediul Academiei.

Academia Română, ca cea mai înaltă instituțiune culturală, este presupusă de a cunoaște și a fi în curent cu întreaga mișcare intelectuală din țară. Însăși premiarea în asemenea condițiuni își are o mai mare și mai superioară expresiune a valorilor apreciate, ele nefiind condiționate de prezentarea la concurs. Unii autori, fie din modestie, fie din jenă, fie dintr-un explicabil amor propriu, nu voesc să concureze. Și uneori nu cele mai bune și mai valoroase lucrări se prezintă la concursul premiilor. Mi-aș permite chiar de a sugera Academiei Române modificarea Statutelor ei în acest sens. Se face excepțiune pentru lucrările de pictură și sculptură, cu care se va organiza un salon special de expoziție al lor, cum se arată la no. IV din acest act, precum și cu lucrările de drept, care se pot depune în manuscris. În acest caz, cu valoarea premiului se va tipări lucrarea premiată, suma rămasă înmânându-se autorului.

Capitalul de cinci milioane lei care alcătuește fondul acestui premiu va purta numele de: „Fondul cultural C. Hamangiu”, iar premiile anuale de câte 200 000 lei, ce se vor anunța și acorda autorilor premiați, vor purta denumirea de: „Marele Premiu C. Hamangiu, de 200 000 lei anual, indivizibili”, pentru cea mai de seamă lucrare de: 1. roman; 2. lucrări dramatice sau volum de poezii; 3. critică literară; 4. opere de pictură sau sculptură; 5. lucrări muzicale și 6. opere juridice, cu toate lămuririle cuprinse la fiecare materie de la numerele respective.

Comisiunile Academiei Române pentru decernarea premiilor de la numerele 4, 5 și 6 (pentru operele de pictură și sculptură, pentru acele de muzică și de drept) vor fi completate, când necesitatea va cere, cu personalități din cele mai competente, din afară de Academie și cari nu participă la concurs, personalități ca: pictori, sculptori și colecționari cu renumele pe deplin stabilită, compozitori muzicali de mare renume și juriști doctrinari din cei mai de vază, aceasta întrucât Statutele sau Regulamentul Academiei Române nu se opun.

De asemenea, și întrucât Statutele Academiei nu opresc, îmi exprim dorința de a face parte și subsemnatul, cel puțin cu vot consultativ, din toate comisiunile ce se vor alcătui pentru decernarea premiilor ce înființez. În anii când comisiunile formate de Academia Română pentru acordarea acestor premii ar opina cu majoritatea cerută de Statute că nici una din lucrările respective din cei șase ani cari precedează decernarea premiilor nu ar fi la înălțimea scopului urmărit, atunci, cu valoarea lor de câte 200 000 lei, se vor cumpăra efecte de stat la cursul zilei, alcătuiindu-se din ele un fond special inalienabil care se va păstra de Academia Română, fond care se va mări în cursul timpului cu valoarea diferitelor premii neacordate precum și cu o parte a venitului cărților mele juridice, după cum voi statornici prin actul meu de ultimă voință. Din venitul (cupoanele) acestui fond,

care se va denumi: „Fondul C. Hamangiu pentru premii sau burse celor mai buni elevi ai Liceului «Codreanu» din Bârlad”, se vor împărți la finitul fiecărui an școlar premii în bani (sau burse de studii, când fondul și veniturile se vor mări), elevilor săraci și distinși de la Liceul „Codreanu” din Bârlad, unde mi-am făcut studiile*.

Scrisurile funciare rurale în valoare de cinci milioane lei ce dăruiesc în scopul arătat mai sus Academiei Române au cuponul de iulie 1930, așa că împreună cu cuponul din ianuarie 1931 alcătuiesc (după prelevarea de către Academie a taxelor sale statutare de 50 000 lei) suma de 200 000 lei, sumă indivizibilă, hotărâtă de mine pentru premiile ce Academia Română va acorda în fiecare an, conform indicațiilor de mai sus. Întregul fond de cinci milioane lei se va depune de Academia Română, conform art. 12 din Statutele ei, la Casa de Depuneri sau Banca Națională. Scrisurile rurale ieșite la sorți se vor completa, iar sumele ce vor depăși, din încasarea lor integrală, se vor vărsa fondului indicat mai sus, pentru crearea de premii și burse la Liceul „Codreanu” din Bârlad. Aceste premii de 200 000 lei, indivizibile, vor începe a se acorda din anul 1931, în sesiunea de iunie a Academiei Române, cu întreruperea unică și excepțională arătată mai jos. Ele vor fi anunțate din timp cu arătarea întregului ciclu de șase ani, a valorii premiului, cu indicarea operei respective și a anului și luni când ele se acordă, pentru ca autorii să fie puși în cunoștință cu șase ani înainte de decernarea lor, spre a se putea pregăti din timp.

În credința noastră că literatura română are și opere de valoare universală, care merită să fie îndrumate spre admirația întregii lumi culte, în mod cu totul excepțional, în primii trei ani: 1931, 1932 și 1933, aceste premii de câte 200 000 lei fiecare se vor acorda celor mai bune, mai perfecte și mai apropiate de original traduceri în limba franceză, engleză și germană a volumului de poezii al marelui nostru poet Mihai Eminescu (de preferat după ediția lui Titu Maiorescu) împreună cu o parte din poeziile sale bune, publicate mai în urmă în revistele „Convorbiri literare”, „Floarea Albastră” și alte publicații. Traducătorii sunt rugați de a avea în vedere și observațiunile importante ale d-lui G. Ibrăileanu publicate în revista „Viața românească” din Iași, numerele 2–3 din 1928 și 5–6 din anul 1929, prin care se atrage atențiunea asupra gravelor erori cuprinse în unele ediții ale acestor poezii. Traducătorii se vor sili să redea cât mai bine și mai exact cu puțință fondul și forma nepieritoare a operei poetice. Traducerile se pot face și în colaborare de persoane cari cunosc cât mai bine și cât mai adânc limbile respective.

Aceste trei premii inițiale și cu caracter excepțional, de câte 200 000 lei fiecare, se vor acorda în timpul și în modul următor:

1. În 1931, premiul de 200 000 lei se va acorda celei mai reușite traduceri în limba franceză a poeziilor lui Mihai Eminescu, în condițiunile specificate mai sus.

* Din primele venituri ale acestui fond destinat pentru premii sau burse elevilor distinși dar săraci ai Liceului „Codreanu» din Bârlad – elevi recomandați de consiliul profesoral al Liceului – se vor alcătui la început trei premii, cu următoarele denumiri: „Premiul Profesor Ion Popescu”, „Premiul Profesor Ștefan Neagoe” și al III-lea: „Premiul Profesor G. Chimbățeanu”, cu indicația: „donațiunea C. Hamangiu”, aceasta, în amintirea pioasă a celor mai buni profesori ai mei de la acest liceu.

2. În 1932, premiul de 200 000 lei se va acorda celei mai reușite traduceri în limba engleză a poeziilor lui Mihai Eminescu.

3. În fine, în 1933, premiul de 200 000 lei se va acorda celei mai reușite traduceri în limba germană a poeziilor lui Mihai Eminescu.

Traducerile respective se vor depune la Academia Română în două exemplare manuscrise sau scrise la mașină, în termenul ce-l va fixa Academia. Unul din manuscrise se va restitui autorilor, iar unul se va păstra de Academie.

Academia Română sau traducătorii premiați (am prefera Academia, ca cea mai superioară instituție culturală) se vor adresa celor mai importante și mai răspândite edituri de traduceri a operelor străine din Franța, Anglia și Germania, pentru editarea și tipărirea într-un număr cât mai mare posibil de exemplare a traducerilor respective. Beneficiul dreptului de traducător (care se confundă după legea noastră din 1923, ca și după legile franceze, engleze și germane, cu dreptul de autor) va aparține, cum e și firesc, traducătorului sau traducătorilor.

În caz când comisiunea instituită de Academia Română pentru decernarea acestor trei premii inițiale și excepționale în anii 1931, 1932 și 1933 nu ar găsi în cursul acestor trei ani nici o traducere reușită și deci în stare să prezinte străinătății toate frumusețile acestei opere, Academia Română va da, numai în aceste cazuri, un nou termen de alți trei ani, publicând în același scop un nou concurs pentru traducerea în limba franceză, engleză și germană a operei poetice complete a lui Mihai Eminescu. Dacă nici după trecerea acestui nou interval de trei ani nu se va prezenta nici o traducere reușită, în condițiunile arătate mai sus, atunci sumele respective ale traducerilor nepremiate se vor vărsa fondului de premii sau burse a celor mai buni elevi ai Liceului „Codreanu” din Bârlad, cumpărându-se efecte de stat pentru mărirea acestui fond.

În general, chestiunea traducerilor operelor literare de valoare românești în limbile străine o consider de o foarte mare importanță culturală și de o folositoare propagandă intelectuală. Este adevărat că începuturi onorabile s-au făcut cu traduceri în limba italiană și franceză chiar. E necesar însă de a li se da o întindere mult mai mare. Exemplu avem cu literatura polonă, daneză, norvegiană și suedeză, atât de mult cunoscute și apreciate în străinătate. Eu fac începutul cu traducerea operei poetice a marelui Mihai Eminescu. Rămâne ca și alții, la nevoie însuși statul, să continue în această direcțiune.

După terminarea ciclului acestor trei premii excepționale din anii 1931, 1932 și 1933, chiar în cazul când decernarea lor ar fi amânată, va începe imediat, din anul următor 1934, acordarea premiilor anuale de 200 000 lei fiecare, pentru cele șase genuri de lucrări specificate la începutul acestui act de donațiune, în ordinea lor numerică, procedându-se așa la infinit și în mod neschimbat.

Și acum câteva cuvinte înainte de a încheia acest act. Generația din care fac parte și care atinge acum pragul celor 60 de ani și-a dat proba puterii ei de muncă, talent și concepție de viață și artă. Deși puterile și năzuințele ei dăinuesc încă, premiile și îndemnurile mele țintesc mai mult spre generațiunea de literați și artiști aflată încă în plină vigoare a talentului și mai ales spre noua și viitoarea generație

de scriitori și artiști. Din mijlocul ei nădăjduesc să răsară creatori de noi și nepieritoare opere, izvorâte din inima, din sufletul și din geniul acestui popor. În special către aceștia ni se duce gândul, de la aceștia așteptăm acele creațiuni frumoase, curate și nemuritoare, care să ducă faima țării noastre în toată lumea, căci repetând crezul nostru de la începutul acestui act: gradul de civilizație și de cultură al unei țări se măsoară după valoarea producțiilor ei spirituale și mai ales a acelor cari, prin excepționala lor frumusețe, pot trece granițele ei.

TESTAMENT**

Institui Academia Română legatară universală a întregii mele averi cu următoarele legate de executat:

1) din venitul (dividende, cupoane sau dobânzi) al acțiunilor, efecte de stat sau a orice sume de bani, depuse spre fructificare (cum sunt acele de la Societatea Clădirea Românească) se va da imediat și cu prioritate câte o rentă viageră anuală celor două surori ale mele: d-rei Maria Hamangiu câte 70 000 (șaptezeci mii lei) pe an și d-nei Elena T. Moscu câte 30 000 (treizeci mii lei) pe an. Ambele mele surori domiciliază în Bârlad, bulevardul Epureanu 2, unde li se va trimite renta viageră respectivă, pe un an înainte, prin Banca Națională, sucursala Bârlad. Casele mele din Bârlad, bulevardul Epureanu 2, le las în plină proprietate surorii mele Maria Hamangiu, care locuiește în ele.

2) Se va da o dată pentru totdeauna, una sută mii lei (100 000 lei) numerar, lui Dorel T. Moscu, fiul nepotului meu de soră colonel Teodor Moscu, actualmente comandantul Regimentului 7 Pioneri din Timișoara.

3) Se va da în plină proprietate revista mea juridică „Pandectele române” (lunare) d-lor Nicolae Georgean, președintele Tribunalului Ilfov, G.P. Docan, președinte la Tribunalul Buzău și George Juliu, avocat din București, rugându-i să depună toată dragostea, toată munca și toată energia de care-i știu însuflețiți pentru menținerea prestigiului ei și aparițiunea ei regulată în viitor. Numele meu va figura pentru totdeauna în fruntea revistei ca: Fondator.

Ei se vor pune în legătură cu editorul lor, d-l Marton Ignat Hertz, în ceea ce privește cheltuelile și veniturile revistei, conform contractului respectiv. A patra parte din beneficiul lunar și anual al revistei se va vărsa Academiei Române, pentru mărirea fondului de premii sau burse ce se vor acorda celor mai buni absolvenți sau elevi chiar ai Liceului „Codreanu” din Bârlad, cum lămuresc în Actul de donațiune autentificat de Tribunalul de Notariat Ilfov, la 2 noiembrie 1929, ce am făcut Academiei Române.

4) Se va da în plină proprietate revista mea de jurisprudență: „Pandectele săptămânale” d-lui George Alexianu, profesor universitar și avocat, actualul ei prim-redactor, numele meu figurând în fruntea revistei ca: Fondator. A patra parte din beneficiul ei săptămânal și anual (după deducerea cheltuelilor redacționale) se

** Academia Română, *Acte de fundațiune*, București, 1932, p. 433-443.

va vărsa Academiei Române, în același scop al măririi fondului de premii și burse al Liceului „Codreanu” din Bârlad, cum am arătat la punct. 3.

5) Se va da în plină proprietate lucrarea mea scrisă în colaborare cu d-l N. Georgean, *Codul civil adnotat cu doctrina și jurisprudența română și franceză* în 5 (cinci) volume (al șaselea fiind sub tipar aproape terminat), având a apare în total 8 (opt) volume, d-lui N. Georgean, actual președinte al Tribunalului Ilfov, căruia-i mulțumesc de munca și competența sa pusă în complectarea acestei migăloase lucrări. A patra parte din beneficiul anual (sau semestrial) al acestei lucrări se va vărsa Academiei Române în același scop, al măririi fondului Liceului „Codreanu” din Bârlad, arătat la punctele 3 și 4.

6) Se va da în plină proprietate colecția mea de coduri și legi uzuale, actual în 16 volume (al 17 fiind sub tipar), colecție intitulată „Codul general al României” d-lor George Alexianu, profesor universitar și avocat, și Const. St. Stoicescu, inginer din Iași, str. Școalei de Arte 6 (care actualmente adună, sistematizează și corectează materia volumelor aflate sub tipar, repertoriul 1862–1930 al tuturor legilor, precum și materia ediției viitoare), numele meu figurând în fruntea volumelor sub titulatura principală „Colecția C. Hamangiu”, d-nii G. Alexianu și C.St. Stoicescu fiind continuatorii acestei colecții, pe care o vor completa, aducând-o la curent an cu an prin publicare de volume anuale cu conținutul anului curent (ca în volumele deja apărute, mai ales volumul XVII, aflat sub presă). Dorința mea este ca după epuizarea ultimei edițiuni, să se pună sub tipar o edițiune nouă, complectă și adusă la curent cu toate legile și regulamentele (decrete, convenții internaționale etc.), colecție în formatul acelei belgiene „E. Picard” intitulată „Quinge codes belge”. A patra parte din beneficiul semestrial sau anual ce va produce această colecțiune se va vărsa Academiei Române, pentru mărire fondului de premii și burse al Liceului „Codreanu” din Bârlad.

7) Se va da în plină proprietate lucrările mele, „Codul de audiență” format de servietă și „Codex Romaniae”, format portativ, d-lor G.P. Docan, actual președinte Trib. Buzău, și E. Iuliu, avocat din București, numele meu figurând pe copertă, ambele lucrări fiind aduse în continuu la curent prin adaose sau suplimente. A patra parte din beneficiul acestor două lucrări se va vărsa Academiei Române în scopul măririi de fonduri de premii și burse al Liceului „Codreanu” din Bârlad.

8) Se va da în plină proprietate colecția fondată de mine „Biblioteca universitară de drept” din Editura Socec & C-ia, bineînțeles cu respectarea „dreptului de autor” de 20% al autorilor fiecărui volum, d-lor G. Alexianu, profesor universitar și avocat, și Matei Gh. Nicolau, doctor în drept și litere din Paris, colaboratorul meu la volumele „Dreptul roman” din această bibliotecă, din beneficiul special de 5% rezervat prin contract pentru formarea unui fond de rezistență al „Pandectelor române”, vărsând a patra parte Academiei Române, pentru mărire fondului Liceului „Codreanu” din Bârlad, în scopul arătat. Numele meu va figura în fruntea fiecărui volum, ca fondator al „Bibliotecei”.

9) Se va da în plină proprietate lucrarea în trei (3) volume „Tratat de drept civil roman” d-lor I. Rosetti Bălănescu și Al. Băicoianu, avocați, principalii mei

colaboratori la această lucrare, a patra parte din beneficiu vărsându-se Academiei Române, pentru mărirea fondului Liceului „Codreanu” din Bârlad. Numele meu va continua să figureze pe copertă.

10) Se va da în plină proprietate lucrarea „Recursul în Casație și Contenciosul Administrativ” (aflată sub tipar în acest moment) d-lor Richard Hutschneker, avocat din Iași, și G. Iuliu, avocat din București, a patra parte din beneficiu vărsându-se Academiei pentru mărirea fondului Liceului „Codreanu” din Bârlad.

11) Se va da în plină proprietate lucrarea „Doctrina Curții de Casație”, repertoriul alfabetic al tuturor deciziilor importante ale Curții de Casație, scrisă de mine în colaborare cu d-l Richard Hutschneker, avocat din Iași, care lucrează în acest moment la ea pentru complectarea materialului din ultimii ani, a patra parte din beneficiul ei vărsându-se Academiei Române în scopul mării fondului pentru premii și burse al Liceului „Codreanu” din Bârlad. Lucrarea va apare în 2 sau 3 volume mari. Numele meu va figura împreună cu al colaboratorului meu, pe copertă.

În ceea ce privește fixarea cotei beneficiilor tuturor acestor lucrări, cote de 25% din suma totală, ce se vor vărsa Academiei Române, în scopul arătat în cele 11 puncte de mai sus, fiecare editor va trimite Academiei Române copii certificate după conturile date anual sau semestrial legatarilor, Academia Română având dreptul de a le verifica și controla în scopul preluării cotei ce trebuie vărsată ei în scopul mării fondului Liceului „Codreanu” din Bârlad.

Toți legatarii lucrărilor mele se vor pune în legătură cu editorii respectivi, în scopul editării edițiilor viitoare.

Din ceea ce rămâne după executarea acestor legate, împreună cu veniturile respective ce vor rămâne Academiei Române după încetarea (uzufructului) rentelor viagere indicate la început, ea va întrebuința banii rămași pentru publicarea diferitelor manuscrise importante ce are sau i se vor prezenta în viitor, precum și pentru continuarea și terminarea Dicționarului limbei române, a cărei aparițiune e așa de mult așteptată de toți iubitorii limbei și literaturii românești. Toată averea mea, modestă de altfel, pe care las Academiei Române, cu obligația legatelor specificate mai sus, se află depozitată în caseta no. 1 154 de la Banca de Scont din București, strada Lipscani; ea consistă în acțiuni petrolifere și acțiuni Reșița. Banii numerari sunt depuși spre fructificare la Societatea „Clădirea Românească” din București, bulevardul Domniței. Toate acțiunile diferitelor societăți ce posed se vor vinde de Academia Română, când va socoti că vânzarea este mai favorabilă, adică când valoarea lor va fi mai ridicată, cumpărându-se din banii obținuți efecte de stat, din acele cari se vor socoti mai avantajoase.

Și acum, câteva cuvinte mult iubitei mele soții Paulina, căreia-i las amintirea, dragostea și recunoștința mea, deoarece frumoasa situațiune materială ce posedă o face să nu aibă nevoie de nimic material. Grație de alminteri acestei împrejurări, am putut face donațiunea de 5 milioane Academiei Române, lăsând-o și prin acest act de ultimă voință legatară universală a averei ce mi-a mai rămas. Țin să arăt aci că întregul cuprins al casetei depuse la Casa de Depuneri cu recipisa no. 24 384 din 29 septembrie 1916 și evacuat la Moscova, aparține în totul soției mele, bijuteriile

și efectele de stat aflate în ea fiind exclusivă sa proprietate. Încă o dată mulțumesc din tot sufletul dragei mele soții pentru toate atențiunile și dragostea sinceră și dezinteresată ce mi-a arătat în tot timpul vieții, cât am avut marea fericire de a trăi împreună nedespărțiți.

Numesc executori testamentari pe d-nii G. Alexianu, profesor universitar de drept și avocat, N. Georgean și G.P. Docan, magistrați, pe care-i rog să-și dea toată silința pentru întocmai executare a dispozițiilor acestui testament.

Revoc orice alte dispozițiuni anterioare.

Scriș și subscris de mine, astăzi, 22 decembrie 1929 la București și dat în primirea și păstrarea lui Ioan Bianu, președintele Academiei Române.

(ss) C. Hamangiu

Codicil***

Adaug și rectific din dispozițiile prezentului testament: renta surorilor mele Maria Hamangiu și Elena Moscu, va fi de 100 000 lei anual celei dintâi și de 50 000 lei anual celei de a doua. Lucrarea mea „Pandectele alfabetice”, un volum lucrat în colaborare cu Radu Dimiu, îl las d-lui Radu Dimiu, $\frac{1}{4}$ (sfert) din beneficiu dându-se Academiei Române.

Scriș și subscris de mine, în București, azi 11 august 1931.

(ss) C. Hamangiu